

Reykjavík, 15. mars 2023

Efni: Umsögn um áform um frumvarp til laga um breytingu á lögum um atvinnuréttindi útlendinga og lögum um útlendinga.

English version below.

Þátttakendur í hópnum Artist's in Iceland Visa Action Group (AIVAG) fagna frumvarpi til laga um breytingu á lögum um atvinnuréttindi útlendinga og lögum um útlendinga og möguleikum sem það hefur í för með sér til atvinnu- og dvalarleyfis, og rýmkun á atvinnuleitar glugga eftir útskrift, fyrir listamenn af erlendum uppruna. AIVAG eru félagasamtök sem hóf störf á árinu 2021 með það að markmiði að vinna að bættri löggjöf vegna dvalar- og atvinnuréttar fyrir listamenn sem búa á Íslandi en hafa ríkisfang utan EES-svæðisins.

Fyrsta verkefni hópsins var að safna gögnum til þess að sýna fram hver þátttaka listamanna utan EES hafi verið síðustu tíu árin í helstu menningarstofnunum landsins. Gögnin miðuðust við myndlistaheiminn en við í hópnum erum öll starfandi innan þess fags. Gögnin sýndu með afgerandi hætti litla þátttöku í listasýningum og úthlutun styrkja til aðila utan EES og má sjá hér að neðan í skjalinu. Niðurstöðurnar ætti að skoða í því ljósi að árið 2007 skrifuðu íslensk stjórnvöld undir samning UNESCO um að vernda og styðja við fjölbreytt menningarleg tjáningarform. Ríki sem hafa undirgengist samninginn skuldbinda sig til þess að veita listamönnum og menningarvinnuafli (e. cultural workers) forgang í umsóknum um vegabréfsáritun og viðurkenna stöðu listamanna sem verndara mannréttinda og menningarlegra réttinda. Núverandi lagarammi, eins og hann birtist og er nefndur í skýrslunni frá tillögum starfshóps, hefur ekki tekið mið af samningi UNESCO.

Í greinargerðinni með frumvarpinu sem hér er til umsagnar kemur fram að ekki hefur verið leyfilegt að veita sjálfstætt starfandi atvinnurekendum atvinnuleyfi sem koma utan EES-svæðisins, eins og tíðkast í nágrannalöndum. Þessi staðreynd er lýsandi fyrir þann skort á fjölbreytileika og inngildingu sem einkennir íslenskt menningarlíf, sem byggir starfsemi sína að miklu leyti á sjálfsætt starfandi rekstri einyrkja. Einnig er tekið fram að einungis hafi útlending verið heimilt að starfa sem sjálfstætt starfandi ef hann er undanþeginn frá kröfu um atvinnuleyfi. Krafan um atvinnuleyfi hefur verið bundið við sérfræðilekkingu og ráðningarsamning en í listheiminum er því miður lítið um slíka fyrirkomulag eins og er fyrir listamenn og þeirra sérþekkingu. Nýverið hafa komið fram tilfelli þar sem starfsamningar eru myndaðir í tengslum við listrannsókn og verkefnastjórnun hjá helstu menningarstofnunum landsins sem er jákvæð þróun og mun vonandi færast í aukana. Algengara er að listamenn taki þátt í hinu svokallaða bútasaums-hagkerfi (e. patchwork economy), þar sem einstaklingar hafa

blandaðar tekjur sem byggist á launaðri vinnu og sjálfstætt starfandi verkefnum.

AIVAG leggur fram tillögu að veita atvinnu- og dvalarleyfi fyrir listamenn sem einyrkja með blandaðar tekjur sem byggja á heildartekjum hvers árs. Eftirfarandi eru rök okkar fyrir slíku fyrirkomulagi:

Eins og fram kemur í greinargerð, hafa nágrannalönd Íslands skýrari ramma fyrir sjálfstætt starfandi listamenn. T.a.m. geti listamaður í Noregi fengið vegabréfsáritun byggða á lágmarks viðmiðum um heildartekjur á ári sem verktaki. Einnig er hægt að sækja um vegabréfsáritun byggða á blönduðum tekjuleiðum. Þá er gert ráð fyrir 50% tekjum af sérhæfðu starfi og 50% í sjálfstæðri vinnu. Að sögn listamanna í Noregi reynist erfitt þó að finna jafnvægi í slíkri prósentu hlutföllum, vegna bútasams-hagkerfisins, eins og nefnt hefur verið áður en erfitt er að treysta á óregluleg verkefni og ófyrirsjáanlegar tekjur sem geta sveiflast mikið milli tímabila. Þetta varpar ljósi á hve mikil óvissa oft er í kringum skapandi vinnu en vinnuréttindi sem byggir á árstekjum og tekur mið af heildar meðaltali tekna með sveigjanleika þegar kemur að prósentu hlutföllum sjálfstæðrar og annarra tekna, gæti dregið úr þeim vanda.

Að gera grein fyrir tekjum sínum mánaðarlega sem einyrkja er eitthvað sem listamenn þurfa að gera á Íslandi. Listamenn falla í starfsflokk C hjá skattinum og er þar gert ráð fyrir í hundrað prósent stöðu að aðili sé með kringum 640.000 kr. í verktakagreiðslu. Hægt er að skrá sig sem einyrkja ef þú ert með íslenska kennitölu og ef reikningar fyrir sjálfstætt starfandi á árinu eru yfir 450.000 kr. Listamenn vinna oftast en ekki meira en hundrað prósent vinnu en hins vegar er ekki búið að standsetja næg reglugerð fyrir launagreiðslu fyrir slíka vinnu að það sé hægt að fullyrða að hundrað prósent verði að 640.000 kr. í heildar verktakagreiðslu yfir mánuðinn. Til samanburðar eru listamannalaun ríkisins verktakalaun og eru um 480.000 kr á mánuði. Þess ber þó einnig að geta að fá slíka úthlutun er meira táknrænt fyrir þitt framlag til listheimsins fremur en laun sem þú getur byggt vinnu þína á þar sem það er aðeins lítill hluti listamanna sem hljóta slíka úthlutun.

AIVAG telja brýnt að fara í heildarendurskoðun á launum, gjöldum og réttindum í menningargeiranum á Íslandi. Rannsaka verður raunverulega stöðu listamanna þegar kemur að atvinnumálum, efnahagsstöðu og búsetuskilyrðum. Ráðuneyti menningarmála í Noregi hefur unnið að slíkri gagnaöflun, sem sýndi að listamenn þurfa að reiða sig á blandaðar tekjuöflunarleiðir. Engin ástæða er til þess að ætla að málum sé háttað með öðrum hætti á Íslandi og sýna hve erfitt það er að hafa tekjur sem eru nálægt 640.000 kr. viðmið einungis út frá verktakagreiðslu. Verktakavinna í menningargeiranum sem dæmi innan myndlistar byggir á stundakennslu, uppsetningu listsýninga og þóknanna vegna þátttöku eða sýningarstjórnunar. Til að mæta lágmarks lífsskilyrðum blandar myndlistarmaðurinn vertakavinnu við tekjur frá störfum sem skilgreinast sem ósérhæfð eða annarri prósentu af launastarfi sem er tengt sínu starfsviði og menntun.

Ákjósanlegast væri, vegna aðstöðu listamanna og eðli starfsins, að byggja tekjur á

ársgrundvelli í stað mánaðar hjá sjálfstætt starfandi aðila sem kemur utan EES. Að aðilinn gæti haft tök að hafa blandaðar tekjur bæði sem verktaki og launþegi í störfum sem skilgreinast sem ósérhæfð og einnig sérhæfð. Blönduð leið á borð við þessa er fýsileg fyrir lista- og menningarstarfsfólk, og eykur þátttöku í öðrum störfum og dregur úr tekjusveiflum. Við myndum leggja til að ef gengið væru út frá tiltekinni prósentu af verktakavinnu og annarri líkt og í Noregi, að það sé einnig litið til einstaklingsins og hans stöðu á ársgrundvelli, og gert sé ráð fyrir einhverskonar sveigjanleika í prósentu hlutfalli.

Vegabréfsáritun sem byggir á blandaðri tekjuleið, þar sem einstaklingur vinnur bæði sem verktaki í bland við sérhæfða og eða ósérhæfða vinnu, var innleidd í Finnlandi árið 16. febrúar 2023. Í Finnlandi er boðið upp á aðili sé með sinn eigin atvinnurekstur eða hluthafi af atvinnurekstri. Þó að vel megi taka tillit til þess, og þá sérstaklega möguleikan sem varðar hluthafa fyrirtækis, vilja meðlimir AIVAG leggja áherslu á að listamenn sem starfa á Íslandi eiga að hafa sömu tækifæri og réttindi og listamenn sem þegar hafa ríkisborgararétt og skrá sig sem einyrkja út frá eigin kennitölu. Að vera listamaður eða starfa í menningargeiranum er meira fyrirtæki en að fara í uppbyggingu raunverulegs viðskiptamóðels. Sem listamaður þarftu að sinna mörgum hlutverkum í einu, frumkvöðullinn, fjármálastjórinn, kynningarstjórinn á samfélagsmiðum á sama tíma og sinna eigin sköpun. Það væri að bera í bakkafullan lækinn að bæta þar við atvinnurekstri og slíku skrifræðislegu viðhaldi. Start gjaldið af fyrirtæki er einnig 500.000 kr. sem er hár þröskuldur fyrir fólk í þessum geira og er takmarkandi. Heldur væri nær í lagi að aðili geti skráð sig sem einyrki og unnið út frá þeim vinnuskilyrðum sem listamenn þegar vinna út frá í landinu.

Menningargeirinn hefur um of langt skeið litið framhjá mikilvægi þess að tryggja fjölbreytt menningarlíf með ólíkan bakgrunn og styðja þar með við skapandi geira og þá nýsköpun sem ávallt er hluti af starfi listamannsins á einn eða annan hátt. Við biðjum um að þetta sé gert á raunhæfan hátt til að halda áfram að útiloka ekki listamenn og skapa vettvang sem endurspeglar einnig vaxandi íbúafjölda innflytjenda á þessari eyju. Í þessu sambandi er vísað til þeirra áherslu sem fram kemur í skýrslu þessa frumvarps þar sem fram kemur að breytingar á dvalar- og atvinnuleyfum þurfi að byggja á „...gagnsæi, sanngirni, trausti og skilvirkni.“ Til að skapa samfélag byggt á forsendum inngildingar þarf að sjá til þess birtingarmyndir fjölbreytileikans sé sýnilegur og áþreifanlegur á öllum stigum. Rétt er að geta að þessi þróun er jákvæð fyrir listasamfélagið sem heild þar sem hún kallar á frekari skilning og yfirit um vinnuumhverfi og þarfir þess samfélags.

Fyrir hönd AIVAG

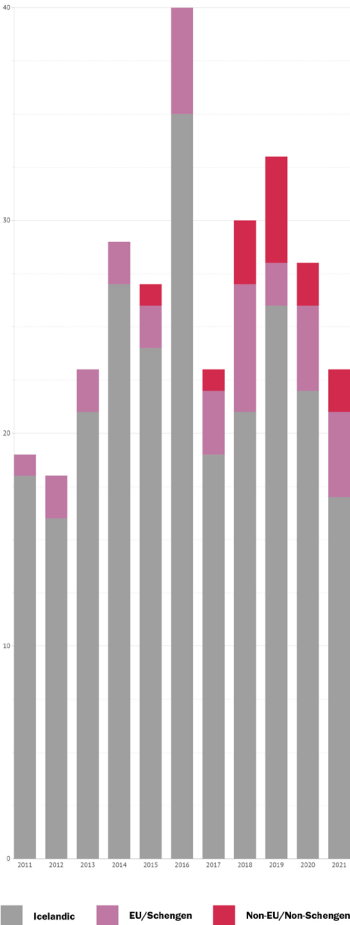

Bryndís Björnsdóttir

Listaháskóli Íslands

Iceland University of the Arts

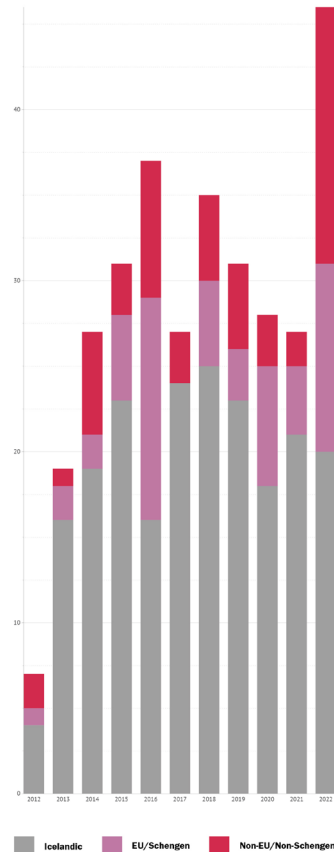
Students who participated in graduation shows from the Department of Fine Arts.
Data collected from graduation show booklets.

Nýlistasafnið

The Living Art Museum

Data provided by museum.

Launastjóður myndlistarmanna

Artists' Salary Fund

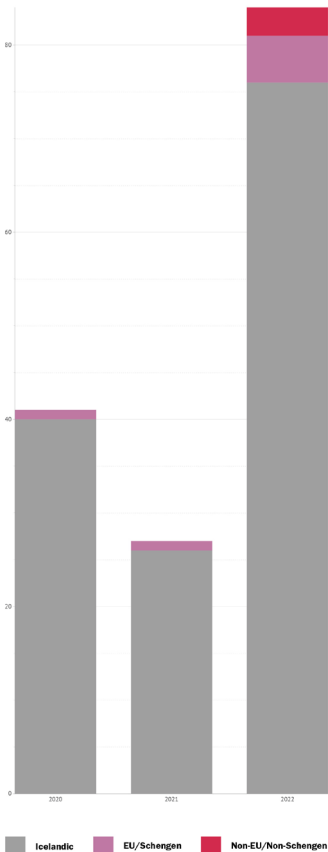
Samstarfsstyrkir ómeðtaldir.
Data gathered from website.

Listasafn Íslands

The National Gallery of Iceland

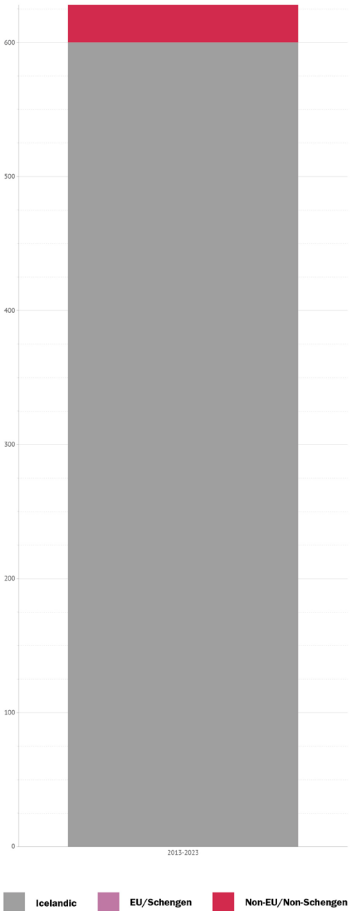
Data gathered from website.

Listasafn Akureyrar

Akureyri Art Museum

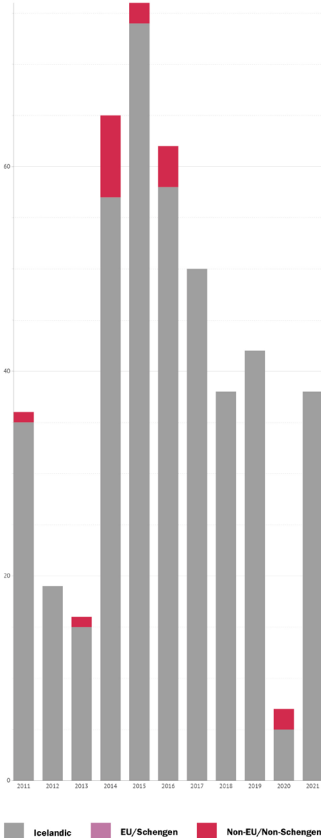
Data provided by the museum director.

Listasafn Reykjavíkur

Reykjavík Art Museum

Data gathered from website.
Data represents exhibitions at Hafnarhús, excluding Iceland University of the Arts students.

ENGLISH VERSION

Subject: Commentary on plans for a bill to amend the Act on Employment Rights of Foreigners and the Act on Foreigners.

We at Artist's in Iceland Visa Action Group (AIVAG) celebrate this draft and the potential it has for work permit, residence permit and possible extended job seeking window after graduation for artists of foreign descent. We are a NGO that started work in 2021 with the aim of facilitating changes in the working and residency permits for artists that are based in Iceland but have citizenship outside of EEA.

The group's first task was to collect data in order to see the participation of artists from outside the EEA in the last ten years in the country's main cultural institutions. The data was focused on the visual art world as we in the group all come from that field. The data decisively showed low participation in art exhibitions and the allocation of grants to non-EEA entities. Please find the graphs here above in the document. These results should be viewed in respect of the fact that in 2007 Iceland signed the UNESCO Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions. The agreement obliges member states to prioritize the visa application process of artist and cultural workers and to recognise artists to be human and cultural rights defenders. The legal framework as of now, as stated in the report Labour rights of Foreigners, has not in the least facilitated or accommodated this agreement.

In the report with the bill that is here for comment, it is stated that it has not been allowed to grant work permits to self-employed entrepreneurs, as is customary in neighboring countries. This fact is illustrative of the lack of diversity and inclusion that characterizes Icelandic cultural scene, which largely bases its activities on self-employed work. It is also noted that a foreigner has only been allowed to work as a self-employed person if he is exempt from the requirement for a work permit. The requirement for a work permit has been tied to expertise and an employment contract, but in the cultural scene, unfortunately, there is currently little such arrangement for artists and their expertise. Recently, there have been cases where employment contracts are formed in connection with art research and project management at the country's main cultural institutions, which is a positive development and will hopefully increase. It is more common for artists to participate in the so-called patchwork economy, where individuals have a mixed income based on paid work and self-employed projects.

We would like to propose and advocate for a mixed income sole proprietor visa based on an annual income and will outlist our arguments here below:

As it is mentioned in the report, Iceland's neighboring countries are more accommodating for self-employed artists. For example in Norway artists can opt for

a sole proprietorship visa with a minimum of annual income rule. Furthermore an artist there can apply for a mixed income visa. This visa is then divided into a 50% paid income of skilled labor and a 50% of self-employment. Such a percentage is though hard to navigate as mentioned before in the patchwork economy for those who rely upon irregular gigs and unstable earnings associated with the periodic and often project based nature of works in the arts. This also points to the highly diverse composition of precarity around creative labor, but work rights based on annual income and taking into account the overall average income with flexibility when it comes to percentages of self-employed and other income could reduce that problem.

Reporting your monthly income as a sole proprietor is something that artists have to do in Iceland. Artists fall into job category C of the tax office, and it is assumed in a hundred percent position that a person has around ISK 640,000 in contractor payment. You can register as a sole proprietor if you have an Icelandic social security number and if your self-employed bills for the year are over ISK 450,000. Artists more often than not do more than one hundred percent work, but on the other hand, there are not enough regulations for payment of wages for such work that it is possible to state that one hundred percent will be ISK 640,000 in total contractor payment over the month. For comparison, the government's artist salary is a contractor's salary and is about ISK 480,000 per month. However, it should also be noted that being able to receive such an allocation is more symbolic of your contribution to the art world rather than a salary on which you can base your work, as there is only a small percentage of artists who receive such an allocation.

AIVAG believes it is urgent to conduct a complete review of salaries, fees and rights in the cultural sector in Iceland. The real situation of artists must be investigated when it comes to employment, economic status and living conditions. The Ministry of Culture in Norway has worked on such data collection, which showed that artists have to rely on mixed means of income. There is no reason to believe that things are handled differently in Iceland and show how difficult it is to have an income close to ISK 640,000. criteria only based on contractor payment. Contractual work in the cultural sector, for example within visual arts, is based on part-time teaching, the installation of art exhibitions and the fees due to participation or exhibition management. In order to meet minimum living standards, the visual artist mixes contract work with income from jobs defined as unskilled or a percentage of paid skilled work related to their profession and education.

As regards the current working conditions, basing the income criteria to annual sum not to monthly income and setting up a mixed income model that allows for a composite of self-employed income and unskilled paid labor would be more convenient and accommodating. This hybrid model can also present a feasible pathway for artistic and creative work by enriching the possibilities for artists as a workforce and by reducing income instability.

It would be preferable, due to the working conditions of artists and the nature of the work, to build income on an annual basis instead of a month for a self-employed person who comes from outside the EEA. That the person could be able to have a mixed income both as a contractor and as an employee in jobs that are defined as unskilled and skilled. This hybrid model can also present a feasible pathway for artistic and creative work by enriching the possibilities for artists as a workforce and by reducing income instability. We would suggest that if the rates were based on a certain percentage of contractor work and other work, like in Norway, that it also takes into account the individual and his position on an annual basis, and that some kind of flexibility is assumed in how the percentage is managed over the whole year.

A visa based on a mixed income path, where a person works both as a contractor in a mixture of skilled and/or unskilled work, was introduced in Finland on February 16, 2023. In Finland, it is offered to a person who has his own business or is a shareholder of a business. Although it may well be taken into account, and especially the possibility that concerns the shareholders of a company, the members of AIVAG want to emphasize that artists working in Iceland should have the same opportunities and rights as artists who already have citizenship and register as sole proprietors based on their own social security number. Being an artist or working in the cultural sector is more of a business than building a real business model. As an artist, you have to juggle multiple roles at once, the entrepreneur, the finance manager, the social media promoter, all while doing your own creations. It would be too much to add business operations and such bureaucratic maintenance. The starting fee for a company is also ISK 500,000, which is a high threshold for people in this sector and is restrictive. Rather, it would be more appropriate for a person to be able to register as a self-employed person and work based on the working conditions that artists already work based on in the country.

For too long, the cultural sector has overlooked the importance of ensuring a diverse cultural life with different backgrounds and thereby supporting the creative sector and the innovation that is always part of the artist's work in one way or another. We ask that this be done in a realistic way to continue not to exclude artists and to create a platform that also reflects the growing immigrant population on this island. In this regard, reference is made to the focus expressed in the report of this bill, which states that changes to residence and work permits must be based on "...transparency, fairness, trust and efficiency." To create a society based on the criteria of inclusion, it is necessary to ensure that the manifestations of diversity are visible and tangible at all levels. It should be noted that this development is positive for the art community as a whole, as it calls for further understanding and review of the work environment and the needs of that community.

On the behalf of AIVAG

Bryndís Björnsdóttir